

da nisem mislil tebe onesrečiti, ki si mi tako dobra. Glej, do tega trenutka nisem vedel, da si tudi ti jetnica, jetnica radi mene. In radi mene danes brez doma! O Hispala, če bi vedel, kaj te zadene, molčal bi in prenašal svoj udarec in laže bi mi bilo kot mi je, ko me boli tvoja nesreča, ki je prišla tako nepričakovano. Da bi ti mogel tako nepričakovano spremeniti žalost v veselje!

Kaj naj ti povem v tolažbo? Sempronija, ki mi je stregel po življenju, ni več. Ali ni to delo bogov, ki maščujejo krivico? Vrata v rodni dom so mi z njegovo smrtjo odprli, a vanj se ne vrnem sam. Konzul Postumius bo gotovo pospešil postopek proti Tovarštvu Duha zemlje in ko razprši njegove člane in onemogoči njihovo maščevanje nad nama, o, potem bo konec najinega jetništva in ne bo je več sile, ki bi naju mogla ločiti. „Ave sponsa!“ te pozdravim in uvedem s teboj pod rodno streho novo življenje, ki ga bo samo solnce.

Tako mislim in tako hočem, Hispala, ljubezen moja in radost, zato pusti žalost in dvom in veruj v Publija, ki ve, da ti je dolžan življenje, in je tega vesel. Zdravstvuj! —

Hispala je prebrala pismo enkrat, dvakrat in trikrat in obraz ji je žarel od sreče, kot bi dahnila vanj Aurora svežost in zdravje pomladnega jutra. Pozabila je na žalost, pozabila, da je v konzulovem dvoru in s srebrnim glasom je prelila svoje veselje v popevko, ki je pričala in razodevala, da ljubi Publija ko gora zoro in ko cvetlica roso...

Vipseja jo je poslušala in se zadovoljno smehljala, ker iz veselja svoje gospodarice je sklepala na ugodne vesti.

«Nič se ne boj, Vipseja,» ji je rekla Hispala, ko je izzvenel zadnji hrepeneči zvok njene pesmi, «zli oblaki se redčijo in beže, kmalu se bova veselili lepšega solnca, nego sva ga bili vajeni doslej!...»

Zvesta sužnja je razprostrla roke, pogledala proti nebu in zaprosila: «Bogovi naj uresničijo tvoje besede, Hispala!...»

(Dalje prih.)

Eça de Queiros: Dojilja

Bil je svoje dni mlad, jako hraber kralj in gospodar bogate kraljevine, polne mest in rodovitne zemlje. Moral pa je oditi na vojno proti daljnim deželam in pustiti svojo soprogo, kraljico, žalostno in samo z mladim detetom v zibeli. — Ščip ga je videl, kako je odhajal v svojih sanjah o zavojevanju in slavi, in toliko da je začel pojemati, se je pojavil eden vitezov z zlomljenim orožjem in ves zamazan s posušeno krvjo in prahom.

Bitka je bila izgubljena, kralj pa mrtev tam na bregu neizmerne reke, preboden s sedmimi kopji, v samem cvetu svoje plemenitosti.

Kraljica je neznansko objokovala kralja; skrita pred ljudstvom je mogla ostati pristna ženska in plakati za tako lepim in veselim soprogom; posebno pa je vzdihovala nad ubogim nebogljenim sirotejem, ki ga ne bo poslej nobena krepka ljubezen branila. Njegova kraljevska dediščina ga bo pahnila v plen toliko kerim neprijateljem, ohrabrenim spričo njegove šibkosti.

Najnevarnejši je bil stric, kraljev nezakonski brat; v svoji robati pohlepnosti ni divji, pokvarjeni možak videl v kraljestvu drugega ko zaklade, ki ti jih daje na razpolago.

Obdan s tolpo vstašev je živel na svojem gradu tam gori na planinah kakor volk v svojem brlogu, prežeč na plen. Plen pa, na žalost, je bilo to detece, kralj ob prsih, gospodar tolikih pokrajin, ki je rahlo spalo v svoji zibki, stiskaje z ročico svojo zlato igračo.

Zraven je stala druga zibka. Lepa in krepka sužnja doji kraljeviča, tu poleg pa je njen sin. Prišla sta na svet v isti poletni noči, ista nedrja ju hranijo, in kadar prihaja kraljica zvečer pred spanjem poljubovat malega princa nežnih plavih las, objame iz ljubezni do njega tudi kodrastega suženjčka. Njuna štiri očesca se svetijo slično kakor drago kamenje; vendar ena zibel je iz slonove kosti ter iz brokata, druga pa zgolj od borne vrbovine. In zvesta sužnja razliva nad oba enako ljubav: ni li ta njen sin? in ne bo mar oni njen kralj?

Ona sama se je rodila v kraljevskem domu; strastno versko spoštovanje goji do svojih gospodarjev; in ko je bil kralj ubit — na kraju velike reke —, ni bilo bolestnejše žalosti nad njeno in ne iskrenejših solz. In ker je spadala med ono pleme, ki veruje v nadaljevanje življenja na nebu po smrti, si je domišljala, da kralj, nje gospodar, sedaj vlada onkraj oblakov kaki drugi kraljevini prav tako bogati mest in plodnih dežel.

Njegov bojni konj, njegovo orožje, njegovi mladi plemiči so šli tja za njim in njegovi vazali, kakor bodo pač umirali, pojdejo po vrsti v nebeško carstvo, da zavzamejo isti prostor, ki so ga imeli tukaj ob njegovem prestolu. Tudi ona se nekoč povrne na svetlem žarku, da mu bo predla lan za tuniko in prižigala kadilnico z njegovimi dišavami, in uživala bo v nebesih taisto blaženo robstvo, katero ji je bilo naklonjeno na zemlji.

Pa vendar, kako je drhtela za svojega kraljeviča! Kolikokrat si ga je pritisnila na prsi ter otožno razmišljala o njegovi šibkosti, o tolikerih počasnih in opasnih letih, ki bodo še potekla,

preden doseže samo dolžino meča. Mislila je na polutana prežečega na svoji skalini nad sabljami svoje drhali, na krutega strica, ki koprne po prestolu in ki mu je obraz, mračnejši od noči, vendar manj teman še od njegove duše.

Ah, ubogi kraljevič njenega srca! Njene roke so ga prižemale z bolj boječo in gorečo nežnostjo, in kadar je njeno rodno dete tedaj jelo čebeljati, kaka radost, da mu je mogla pomoliti dlani v velikem navalu ljubezni brez primeska strahu. Njemu se vsaj v sami njegovi siromašnosti ni bilo nič bati za življenje. Katere nesreče, kateri udarci zle usode bi ga mogli še bolj oropati blaga in slave, nego je bil tu v svoji zibeli, odet s kosom platna? Mar ni bil njegov obstanek na ta način dragocenejši zanj in vrednejši, da se očuva, nego njenega kraljeviča? Nikoli ne bo sužnjica morala v svoji prosti in preprosti duši nositi težkih skrbi, ki mračijo gospodarjem duhá. In kakor da ga je še bolj vzljubila zaradi te blažene skromnosti, mu je nenadoma pokrivala debelušno telesce z močnimi, lačnimi poljubi — medtem ko je svojemu kraljeviču nalahno poljubljala roke.

V tem pa se je vselila bojazen v palačo, kjer je vladala ženska sredi žensk. Polutan in njegova truma so bili prikorakali na ravan. Prihajal je skozi pristave in sela, puščajoč za sabo sledove razvalin in krvi. Z debelejšimi verigami so opasali mestna vrata; više so zaplapolali ognji po stražnicah. A moške strogorednosti ni bilo; zakaj preslica ne vlada tako kakor meč in vse plemstvo je bilo poginilo v veliki bitvi. Kaj je mogla storiti nesrečna kraljica? Teči vsak trenutek k zibeli svojega sinčka ter jokati nad njim, slabotna vdova. Edino verna dojilja je kazala srčnost in samozavest, kakor da je, objemaje svojega princa, napravila neprehoden most s svojimi rokami.

Ko pa je v neki noči, temnejši in tišji nego po navadi, legla v svojo posteljo med obema zibkama in se pripravljala za spanje, se ji je zazdelo, da je razločila kratek žvenket orožja, ki se je medsebojno zadelo tam ob vhodu na kraljevske vrtove. Ogrnivši se nagloma v haljo, si je potisnila lase nazaj in tesnobno vlekla na uho. Razbrala je topot težkega teka po peskovitih tleh. Potem je nekaj zaječalo in telo se je na lahno zgrudilo na tlak nalik bremenu. Tedajci je silovito odgrnila zaveso pri postelji ter uzrla na koncu pokritega hodnika moške dirjajoče v žaru svetiljke, ob kateri se jim je blestelo orožje. Vse je razumela: dvorec so iznenadili, nezakonski stric bo zdaj zdaj ugrabil princa in ga umoril . . .

Oj, presenečenja! Kaj stori? Urno, brez premisleka, brez obotave potegne kraljiča iz slonokoščene zibke in ga vrže v

vrbovo; nato vzame iz nje svojega rodnega sina, ga v naglici divje in obupno poljubi, ga dene v slonokoščeno zibel in pregrne brokat čezenj.

Bil je skrajni čas. Mož velikanske rasti, pokrit s črnim plaščem preko svoje železne srajce, se je pomolil ob durih sredi drugih vojščakov, ki so držali svetilnice kvišku. S pogledom je preletel sobo, stekel k zibki bleščeči od brokata, pograbil iz nje otroka, si ga stisnil pod haljo, da bi zadušil njegovo vekanje, in jadrno pobegnil.

In princ je spal v sužnjevi zibki; dojilja je negibno obstala v tišini in temini. A mahoma se je razlegel trušč po vsem dvorcu, steklena okna so se zasvetila v svetlobi plamenic, dvorišča so se napolnila z žvenketanjem orožja. V tem trenutku je kraljica na čelu svojih žensk planila razkuštrana v izbo in glasno klicala svojega sina; in ko je videla plemenito zibel prazno in vso posteljino v neredu, se je vsa v solzah skrušena zgrudila na tla.

Tedaj pa je rednica vsa prepadla in bleda nemo, prav počasi razgrnila ubožno zibel iz vrbovja. Princ je tu pokojno spal; v sanjah se je sladko smehljaj in obrazček se mu je svetil med zlatimi lasmi. Mati, ki je bila vstala, se je pripognila nad zibko z globokim vzdihom in se sesedla liki mrtvo truplo.

V tem trenutku se je nov krik razlegnil po marmornati galeriji. Stotnik straž je prihajal s svojim krdelom in njih zmagovito vpitje je še bolj izražalo otožnost. Nezakonski sorodnik je bil mrtev. Legija strelcev je bila dohitela njega in njegovo drhal med dvorcem in trdnjavo ter jih porazila. Truplo je ležalo tam v mlaki krvi, predrto na boku s puščicami.

Jojmene! Tamkaj je tudi ležalo telesce šibkega kraljeviča, zavito v plašč in že mrzlo, s posinelim sledom rok, ki so ga zadavile.

Ali ko so oboroženci hrupno pripovedovali to okrutno zgodbo, je kraljica z zamaknjenim smehljajem med svojimi solzami vzdignila pred njih pogledi princa, ki je odpiral oči. Trenutek osuplosti; in zviškoma je zadonelo vzklikanje. Kdo ga je otel? Kdo? Ona je stala ondi pred prazno zibeljo, nema in toga, vzvišena sužnja, ki je žrtvovala svoje rodno dete za rešitev svojega princa. Šele takrat se je srečna mati vzdramila iz svoje vzhičene radosti, šinila proti žrtvovanki, jo strastno objela ter jo nazvala sestro svojega srca. In iz vse te ganjene množice, ki je bila vdrla v galerijo, je vstalo novo in bolj vneto ploskanje, in vsi kriki so zahtevali najvišjo nagrado za čudovito robinjo, ki je bila tako ohranila kralja in kraljestvo.

Nagraditi! Koliko zlata, da se plača njen otrok? Starec iz plemenitega stanu je predlagal tole: spremijo naj jo v kraljevsko

zakladnico, v najbogatejšo riznico, in ondi naj si nje želja izbira po mili volji.

Kraljica je prišla sužnjo za roko ter jo odvedla še vedno trdo, stopajočo kakor v snu proti zakladnici. Gospôda in vojščaki so šli za njima s toli spoštljivim ganotjem, da se je čulo zgolj drsanje sandal po kamenju.

Težka vrata zakladnice so se počasi obrnila. Ko je nato služabnik odpahnil okna, je jutranja svetloba, že jarka in rožnata, posijala skozi železne pregraje in zapalila čaroben požar biserov in zlata. Od tal do temačnih obokov, po vsej čumnati, zgolj zlatniki, vdelani grbi, kupi demantov, grmade kovanega novca, nizi biserov, neizmerno bogastvo, nakopičeno po sto kraljih v dvajsetih stoletjih, vse to je blestelo, se isknilo, lesketalo.

Mnoštvu se je izvil zadivljen «ah!», potlej je nastopila tesnobna tišina. Sredi sobane in kakor ovita v dragoceni blesk se dojilja ni ganila. Samo svetle in suhe oči so se ji bile okrenile skozi omrežje proti nebu prestrtemu sedaj z rožnatim in zlatim sijajem. Tamkajle je bil v tem trenutku njen dragi malček, v hladu tega jutranjega neba, in solnce je že vzhajalo; pozno je bilo; dete je iskalo prsi in plakalo. Tedaj se je dojilja nasmehnila, iztegnila dlan; in vsi so s pridržano sapo zrla za počasno kretnjo te odprte dlani. Kaj bo vzela? Kateri čudoviti dragulj? Kateri navratnik od demantov? Katero prgišče rubinov?

Dojilja je iztegnila roko in čisto blizu med svežnjem orožja s stolice vzela bodalo. Bilo je bodalo starega kralja, s smaragdi okovano orožje, ki je bilo samo po sebi vredno cele dežele. Zgrabila ga je in ga čvrsto stisnila z dlanjo; nato je zamahnila proti nebu, kjer so končno posijali prvi solnčni žarki, se dolgo zazrla v kraljico, v množico, ter izpregovorila:

«Moj kraljevič je otet; sedaj pa dam sesati svojemu otročičku.»

In zabodla si je ostrino v srce.

(Iz portugalščine prevel A. D e b e l j a k.)

Eça de Queiros (1845—1900) iz Aveira je po študijah v Coimbri, slovstvenem središču, postal novinar. Kot diplomat je živel na Kubi, v Angliji, Ameriki. V Parizu je deloval kot splošni portugalski konzul. Umrl je v pariški okolici (Neuilly-sur-Seine). Kot učenec Balzacov in zlasti Flaubertov je Queiros uvedel v portugalsko književnost modernega duha analize in poskušanja. A s to zavestno objektivnostjo je spajal v svojih spisih izbrane subjektivne vrline: pronikljivo in ostroumno čutljivost, skrito za lahno satiro in ponosen skepticizem. Med glavnimi njegovimi deli sta dva romana, kjer slika napake sodobne družbe. V številnih povestih pa prevladuje njegova domišljija. L. 1889. je ustanovil smotro «Revista de Portugal», ki je štela med sodelavci najodličnejše takratne portugalske slovstvenike.